

Nr 37

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.; given Stockholms slott den 19 december 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att
dels antaga härvid fogade förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit;

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att den sedan år 1954 gällande särskilda skattesatsen för inhemsk skifferbensin, 7 öre per liter, bibehålles under ytterligare en femårsperiod eller intill utgången av juni 1964.

Vidare framlägges förslag om höjning av det belopp, varmed ägare av bensindriven jordbrukstraktor erhåller restitution för erlagd bensinskatt. Beloppet, som för närvarande utgör 325 kronor per traktor och år, föreslås höjt från och med år 1958 till 340 kronor.

Förslag

till

**förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929
(nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit**

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 3 maj 1929 om särskild skatt å bensin och motorsprit¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

För bensin, — — — — — nitton öre för liter.

I denna — — — — — såsom motorsprit.

För bensin, som tillverkas av Svenska skifferoljeaktiebolaget genom utvinning ur inhemsk skiffer, skall särskild skatt som i första stycket avses utgå med allenast sju öre för liter.

För bensin, som tillverkas av Svenska skifferoljeaktiebolaget genom utvinning ur inhemsk skiffer, skall *intill utgången av juni 1964* särskild skatt som i första stycket avses utgå med allenast sju öre för liter.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1959.

¹ Senaste lydelse se 1955: 131; jfr övergångsbestämmelserna 1954: 256.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 december 1958.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för handels- och jordbruksdepartementen fråga om *bibehållande av den särskilda skattesatsen för inhemsk skifferbensin, m. m.* samt anför därvid följande.

Bestämmelser om skatt å bensin är upptagna i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit. Bensinskatten är för närvarande 32 öre per liter. Genom förordning den 21 maj 1954 (nr 256), vilken trädde i kraft den 1 juli samma år, har med ändring av bensinskatteförordningen föreskrivits, att för bensin, som tillverkas av Svenska skifferoljeaktiebolaget genom utvinning ur inhemsk skiffer, skall skatten utgå med allenast sju öre för liter. Sistnämnda bestämmelse gäller dock endast intill utgången av juni 1959 (andra stycket av övergångsbestämmelserna till nyssnämnda förordning den 21 maj 1954).

Vidare är att nämna att ägare av bensindriven jordbrukstraktor för närvarande erhåller restitution av skatten för den vid jordbruksdriften förbrukade bensinen med ett schablonbelopp av 325 kronor per traktor och år.

Svenska skifferoljeaktiebolaget har i skrivelse den 18 augusti 1958 gjort framställning om bibehållande under ytterligare fem år av den lägre skatten å skifferbensin. *Oljeskifferutredningen*, som beretts tillfälle avgiva yttrande, har inkommit med utlåtande i ärendet.

I en den 28 april 1958 till finansdepartementet inkommen skrivelse har *statens jordbruksnämnd* hemställt, att restitutionsbeloppet för skatten på bensin, som använts för jordbrukets traktorer, från och med år 1958 måtte höjas till 380 kronor. Över sistnämnda framställning har, efter remiss, *kontrollstyrelsen* avgivit yttrande.

Beskattningen av skifferbensin

Svenska skifferoljeaktiebolaget, som bildades år 1941, har sina anläggningar förlagda till Kvarntorp i Örebro län. Vid dessa framställes bensin genom utvinning ur svensk skiffer. För den vid skifferoljeverket tillverkade

bensinen utgår, såsom förut nämnts, sedan den 1 juli 1954 bensinskatten med endast sju öre per liter. Bensinskatten är således 25 öre lägre än för annan bensin.

Den skattelättnad, som år 1954 beviljades skifferoljebolaget för en fem-årsperiod, var föranledd av särskild framställning från bolaget. Framställningen anmäldes i proposition nr 112 till 1954 års riksdag. I propositionen lämnas en redogörelse för bolagets verksamhet ävensom de överväganden, som lett till att driften vid skifferoljeverket allttjämt upprätthölls. Här torde få hänvisas till denna redogörelse. I sin framställning anförde bolaget att det ekonomiska utfallet av driften icke blivit så gynnsamt som väntat och att medel därför erfordrades bl. a. för täckande av förluster och för genomförande av vissa nyinvesteringar. Dåvarande chefen för finansdepartementet fann bolaget vara i behov av medel för driftens upprätthållande och föreslog införande av skattelättnad för skifferbensinen. Han uttalade därvid, att det var fråga om ett av beredskapsskäl betingat stöd åt inhemsk produktion, som under normala förhållanden icke var konkurrenskraftig gentemot importerade produkter.

Frågan om Kvarntorpsverkets framtida utveckling aktualiserades ånyo genom framställningar år 1956 från skifferoljebolaget om visst kapitaltillskott. Vidare framlade bränsleutredningen i sitt betänkande Bränsleförsörjningen i atomåldern (SOU 1956: 46 och 58) förslag, som innebar investeringar i bolagets anläggningar för betydande belopp.

Vid beredningen inom handelsdepartementet av de anmälda frågorna verkställdes vissa utredningar i syfte att få en mera fullständig överblick av de olika alternativ, som kunde tänkas för utvecklingen av skifferoljebolagets framtida verksamhet. I propositionen nr 131 till 1958 års A-riksdag yttrade chefen för handelsdepartementet, att resultatet av utredningarna visade att bolaget för att upprätthålla verksamheten var i behov av förstärkning av rörelsekapitalet jämte medel för vissa ofrånkomliga investeringar. Om någon investering härutöver inte gjordes, kunde bolagets rörelseresultat vid dåvarande relation mellan produktpriser och löner m. m. väntas gå nätt och jämnt ihop på längre sikt, under förutsättning att bensinskatteeftergiften fick åtnjutas tills vidare. Någon vinstmarginal, tillräcklig för att säkerställa drifts-ekonomi vid ytterligare, för bolaget ogynnsam förskjutning av pris-kostnadsrelationen, kunde inte väntas uppkomma. Även om i anläggningarna vid Kvarntorp investerades ytterligare medel så att rörelsen kunde antagas komma att lämna ett med hänsyn till möjligheten av fallande produktpriser eller stigande kostnader betryggande överskott, gällde såsom förutsättning här för att bensinskatteeftergiften bibehölls.

Departementschefen framhöll vidare, att han ansåg det omöjligt att på grundval av då föreliggande material ta slutlig ståndpunkt till frågan om skifferoljebolagets verksamhet på längre sikt. Det gällde sålunda att ta ställning till tekniska och ekonomiska problem av stor räckvidd och betydelse. Departementschefen förordade därför att hela problemkomplexet underkastades en ingående utredning av särskilda sakkunniga och att ställningsta-

gandet till bolagets begäran om medel till nya investeringar m. m. fick anstå tills resultatet av utredningsarbetet förelåg. Självfallet borde dock bolaget beredas betryggande möjligheter att upprätthålla sin verksamhet under utredningstiden. Med hänsyn härtill och till att bolaget icke ansågs kunna ställa ur bankmässig synpunkt godtagbar säkerhet för större lån föreslog departementschefen att staten skulle ställa borgen för det lån, som skifferoljebolaget kunde komma att upptaga för anskaffande av erforderliga medel. Propositionen, som förnyades till 1958 års B-riksdag, bifölls av riksdagen.

Chefen för handelsdepartementet har sedermera, med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande, tillkallat särskilda sakkunniga för att verkställa utredningen rörande frågan om skifferoljebolagets framtida verksamhet (Oljeskifferutredningen).

Svenska skifferoljeaktiebolaget anför i sin förutnämnda skrivelse, under åberopande av propositionen 131/1958, att bolaget även fortsättningsvis behöver åtnjuta skattelindring i fråga om skifferbensinen för att en tillfredsställande marginal för konjunkturförskjutningar skall finnas. Detta gäller enligt bolaget åtminstone intill dess vissa på längre sikt skisserade utvecklingsalternativ för Kvarntorpsverket genomförts. Det torde dock ta avsevärd tid, innan något ställningstagande från statsmakternas sida till antydda alternativ samt deras genomförande kan förväntas. På grund härav synes det bolaget nödvändigt att nuvarande skattesats för skifferbensin bibehållas, i vart fall under ytterligare en femårsperiod eller till utgången av juni 1964.

Oljeskifferutredningen har i sitt yttrande vitsordat att bolaget har fortsatt behov av det stöd som den lägre skattesatsen å skifferbensin inneburit. Utredningen framhåller att bolaget under det första året som denna skattesats gällde tillfördes ca 7,6 milj. kronor. Genom rationalisering och utvidgning av driften vid skifferoljeverket har bensinproduktionen under de senaste fyra åren höjts med ca 25 procent. Enär lagerhållningen samtidigt i viss mån ökat, har inkomsterna genom bensinskattelindringen ej stigit i samma grad som produktionen. Sålunda tillfördes bolaget i förevarande hänseende 8,55 milj. kronor under budgetåret 1957/58. Ytterligare ökning av bensinproduktionen och försäljningen kunde beräknas ske under budgetåret 1958/59, varigenom beloppet skulle komma att uppgå till ca 9 milj. kronor.

Utredningen anför vidare.

Som framgår av bland annat det material som legat till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 131 till 1958 års riksdag angående statlig borgen för lån på 15 miljoner kronor till skifferoljebolaget, är fortsatt ekonomiskt stöd en förutsättning för att bolagets rörelse skall gå ihop. Bolagets resurser ifråga om självfinansiering av ersättningsanskaffningar är även med ett stöd av hittillsvarande storleksordning starkt begränsade. Ännu mindre finns möjligheter att göra investeringar i avsikt att väsentligt förbättra driftsresultatet utan att medel utifrån ställas till bolagets förfogande.

Det är oljeskifferutredningens avsikt att noggrant och förutsättningslöst pröva skifferoljebolagets ställning samt de olika utvägar som kan finnas för att förbättra det ekonomiska resultatet av verksamheten. På grund av utredningsuppdragets omfattning samt med hänsyn till att resultatet av vissa

tekniska undersökningar måste avvaktas, kan utredningen tidigast 1960 framlägga en redogörelse för de åtgärder i den ena eller andra riktningen som kan visa sig önskvärda. I den mån dessa åtgärder skulle syfta till en omläggning eller intensifiering av driften vid skifferoljeverket, kan denna efter eventuellt riksdagsbeslut påbörjas tidigast budgetåret 1961/62 och vara genomförd 1963/64.

Med hänsyn till nämnda förhållanden anser utredningen det vara rimligt, att Svenska skifferoljeaktiebolaget även under femårsperioden 1959/60—1963/64 erhåller tillskott av statsmedel för täckande av driftsunderskottet. Medlen bör beviljas bolaget i form av ett bestämt årligt anslag och icke anknytas till bensinskatten. Storleken av anslaget bör enligt utredningens åsikt emellertid sättas lika med det belopp bolaget skulle erhålla om skattelättnaden bibehålles, d. v. s. 9 milj. kronor per år.

Departementschefen

Såsom nämnts i den tidigare redogörelsen är frågan om Svenska skifferoljeaktiebolagets framtida verksamhet föremål för utredning. För att bereda bolaget möjlighet att upprätthålla verksamheten under utredningstiden har riksdagen år 1958 — efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 131/1958 — medgivit att statlig borgen får ställas för lån till bolaget å högst 15 milj. kronor. Av samma proposition framgår att det likväl endast är under förutsättning, att bolaget även tills vidare får åtnjuta den år 1954 införda lägre bensi nbeskattningen, som bolagets rörelseresultat kan väntas gå nått och jämnt ihop. Det kapitaltillskott som bolaget härigenom erhåller kan beräknas till ca 9 milj. kronor per år.

I avbidan på att klarhet vinnes rörande förutsättningarna för bolagets verksamhet på längre sikt anser jag mig kunna tillstyrka att skatten å bensen, som tillverkas av bolaget genom utvinning ur skiffer, skall under ytterligare en tid framöver utgöra 7 öre per liter i stället för den ordinarie skattesatsen 32 öre. Denna tid synes liksom förra gången lämpligen kunna bestämmas till fem år.

I enlighet med vad som hittills gällt (prop. 112/1954 s. 111) förutsätter jag att det av den lägre skattesatsen föranledda kapitaltillskottet särskilt anges i bolagets offentliga årsredovisning.

Restitution av skatt å bensen till jordbrukets traktorer

Bensinskatteförordningen innehåller icke någon bestämmelse om restitution av skatt för bensen, som användes till jordbrukets traktorer. Med stöd av riksdagens bemyndiganden har emellertid sedan år 1953 utgått individuell kompensation med schablonbelopp för skatten på den bensen, som förbrukats i jordbruket till bensindrivna traktorer. Dessförinnan kompenserades jordbruket icke för bensinskatten på annat sätt än genom jordbrukskalkylen, med undantag för åren 1948—1950, då enskilda jordbrukare erhö ll kom-

pensation för utgående tilläggsskatt å bensin. I enlighet med de i propositionen nr 20 till 1953 års riksdag angivna grunderna har genom statens jordbruksnämnd restitution av bensinskatt skett med 250 kronor per traktor och år för tiden den 1 januari—den 30 juni 1953, med 300 kronor för tiden den 1 juli 1953—den 31 december 1954 samt med 325 kronor för tiden därefter. Beräkningen av schablonbeloppets storlek har verkställts på grundval av det statistiska material, som förelåg rörande bensinförbrukningen år 1950 vid traktordrift på jordbruk med en åkerareal av 10—20 hektar. Den genomsnittliga bensinförbrukningen vid sådan traktordrift har beräknats till ca 1 200 liter per år och traktor. Av bensinen har en sjättedel ansetts åtgå vid körning på väg, för vilken förbrukning restitution icke lämnats. Höjningarna av restitutionsbeloppet från och med den 1 juli 1953 respektive den 1 januari 1955 ägde samband med höjning av bensinskatten från 25 öre till 28 öre för liter år 1953 och till nuvarande skattesats, 32 öre för liter, år 1954. Nu gällande restitutionsbelopp är i enlighet med det nyss sagda beräknat enligt följande: $5/6 \times 1\,200 \times 0:32 = 320$ kronor eller avrundat 325 kronor.

Statens jordbruksnämnd har såsom tidigare nämnts i sin skrivelse hemställt om en höjning av schablonbeloppet till 380 kronor för traktor och år. På grundval av en inventering av traktordriften, som genomförts i samband med arealinventeringen i oktober 1957, har nämnden låtit göra förnyade beräkningar av bensinförbrukningen i fråga om jordbrukets traktorer. Beräkningarna, vilka utförts efter samråd med jordbrukets utredningsinstitut, kan sammanfattas enligt följande.

Brukningsenhet åkerareal i hektar	Antal traktorer 1957	Genomsnittlig bensinförbrukning liter per traktor		
		1950	1954	1957
2— 5	2 430	746	—	970
5— 10	8 160	1 023	—	1 111
10— 20	7 690	1 204	1 102	1 396
20— 30	1 320	1 506	—	1 561
30— 50	680	2 039	—	1 758
50—100	280	2 523	—	2 153
100—	80	—	2 239	2 962
Samtliga	20 640	—	1 316	1 272

Enligt de nu gjorda beräkningarna har, fortsätter nämnden, under år 1957 genomsnittligt förbrukats i det närmaste 1 400 liter bensin per traktor på jordbruk om 10—20 hektar åker. Detta är ca 200 liter mer än den förbrukning, som man räknat med vid fastställandet av nuvarande restitutionsbelopp. Bensinskatten å en förbrukning av 1 400 liter utgör ($1\,400 \times 0:32 =$) 448 kronor. Restitutionsbeloppet borde därför, enligt gällande grunder för restitutionen, nu uppgå till ($5/6 \times 448 =$) 373 kronor för

helt år. Jordbruksnämnden föreslår att schablonbeloppet från år 1958 och tills vidare anpassas till den bensinförbrukning, som numera konstaterats. Nämnden föreslår icke någon höjning för år 1957 och tidigare år, enär en tilläggsutbetalning i efterhand administrativt skulle vålla kostnader och besvär, som icke står i rimlig proportion till tilläggsbeloppets storlek. I gengäld synes vid fastställandet av det nya schablonbeloppet en avrundning uppåt böra ske, så att detta bestämmes till 380 kronor för helt år.

Jordbruksnämnden uppskattar det totalbelopp, som kan komma att restitueras vid ett genomförande av den föreslagna höjningen av schablonbeloppet, till omkring 8,5 milj. kronor för år 1958. Till jämförelse nämnes, att ca 4,9 milj. kronor restituerades år 1956 och att beloppet för år 1957 har beräknats bli något högre.

Kontrollstyrelsen har i sitt remissyttrande funnit sig icke kunna tillstyrka den av jordbruksnämnden föreslagna höjningen av restitutionsbeloppet. Styrelsen hänvisar därvid till vissa inom styrelsen verkställda beräkningar rörande kompensationens storlek. Beräkningarna framgår av följande sammanställning.

Brukningsenhet åkerareal i hektar	Antal traktorer				Restitutionsbeloppets täckning av bensinskatten för jordbr.driften		
	1950		1957		1950	1957	jordbruksnämndens förslag %
	st	%	st	%	%	%	
2— 5.....	41	1,4	2 430	11,8	160,9	123,7	144,3
5— 10.....	320	11,1	8 160	39,5	117,3	108,0	126,0
10— 20.....	1 210	42,0	7 690	37,3	99,7	86,0	100,3
20— 30.....	774	26,9	1 320	6,4	79,7	76,9	89,7
30— 50.....	442	15,4	680	3,3	58,9	68,3	79,6
50—100.....	92	3,2	280	1,3	47,6	55,7	65,0
100—	—	—	80	0,4	—	40,5	47,3
Samtliga	2 879	100	20 640	100	84,0	94,3	110,1

Styrelsen anför vidare.

Vid införandet av det nu gällande systemet för individuell restitution av skatten å bensin till jordbrukets traktorer framräknades ett schablonmässigt restitutionsbelopp med utgångspunkt från en bensinförbrukning av 1 200 liter per traktor och år, avseende en brukningsdel av 10—20 hektar. Av den ifrågavarande kvantiteten ansågs 1/6 vara förbrukad vid körning på väg, en förbrukning för vilken restitution icke borde lämnas. Detta innebar, med utgångspunkt från då aktuellt siffermaterial (1950 års traktorbestånd), att 12,5 procent av traktorerna skulle bli överkompenserade, 42,0 procent skulle få full kompensation och 45,5 procent icke skulle erhålla full kompensation för bensinskatten. Totalt sett skulle jordbruket erhålla en kompensation för bensinskatten med 84,0 procent. — — —

Göres motsvarande beräkningar med utgångspunkt från 1957 års traktorbestånd befinnes det, att 51,3 procent av traktorerna är överkompenserade, medan 48,7 procent icke erhåller full täckning för bensinskatten. Totalt sett

erhåller jordbruket en täckning för bensinskatten av 94,3 procent eller mer än 10 procent större kompensation än vad som framgår av den kalkyl som byggde på 1950 års siffror.

Styrelsen uttalar avslutningsvis, att en förbättring inträtt för de tidigare underkompenserade traktorägarna såväl totalt sett som genomsnittligt.

Departementschefen

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen utgår individuell kompensation för skatten å bensin till jordbrukets bensindrivna traktorer. Det schablonmässigt fastställda restitutionsbeloppet uppgår för närvarande till 325 kronor per traktor och år.

Förtjänsten med det nu gällande, av 1953 års riksdag ursprungligen godtagna restitutionssystemet är — såsom föredragande departementschefen på sin tid också framhöll — att det är enkelt och att det ej fordrar någon betungande administrativ apparat vid tillämpningen. Nackdelen med ett på förhand fixerat restitutionsbelopp är emellertid att beloppet i vissa fall, då traktorn begagnas endast i mindre omfattning, blir alltför högt samt i andra fall, då traktorn erhåller större användning, icke ger tillräcklig täckning för bensinskatten.

Vid bedömandet av frågan om restitutionsbeloppets storlek kan den numera ökade bensinförbrukningen å jordbruk om 10—20 hektar i och för sig synas motivera en höjning av nu utgående schablonbelopp. Antalet traktorer å brukningsenheter under 10 hektar har emellertid under perioden 1950—1957 ökat från 12,5 till 51,3 procent av det totala antalet bensintraktorer. Med hänsyn till denna förändring i traktorbeståndet skulle, därest ett restitutionsbelopp av den storleksordning som jordbruksnämnden föreslagit fastställes, för ungefär hälften av traktorerna erhållas en kompensation, som överstiger vad som faktiskt erlagts i bensinskatt för jordbruksdriften. Såsom kontrollstyrelsen också framhållit skulle jordbruket därigenom totalt sett bli kompenserat för den del av bensinskatten, som anses belasta jordbruksdriften, med ca 110 procent. Totalkompensationen bör icke överstiga 100 procent. Det ligger därför närmast till hands att nu fastställa schablonbeloppets storlek med hänsyn till medelförbrukningen av traktorbensin på samtliga brukningsenheter. Enligt jordbruksnämndens beräkningar uppgår denna till 1 272 liter per traktor och år. Efter nu gällande skattesats skulle detta motsvara ett restitutionsbelopp av $(5/6 \times 1\,272 \times 0,32 =)$ 339 kronor 20 öre eller avrundat 340 kronor. En höjning av schablonersättningen till detta belopp finner jag mig kunna förorda. Jordbruket som helhet skulle då erhålla full kompensation för skatten å traktorbensinen till jordbruksdriften. Höjningen bör gälla från och med år 1958. Jag tillstyrker således att hos riksdagen hemställas om bemyndigande för Kungl. Maj:t att förordna om höjning av restitutionsbeloppet till 340 kronor om året räknat från och med år 1958.

Departementschefens hemställan

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

d e l s antaga inom finansdepartementet upprättat förslag till *förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit,*

d e l s o c k bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan ändring i övrigt av hittills tillämpade regler — förordna om restitution för år 1958 och därefter tills vidare av skatt för sådan bensin, som förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer, med 340 kronor för traktor och år.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ingrid Qvarnström